

EUIPO
EUROPEAN UNION
INTELLECTUAL PROPERTY OFFICE

CEIP

CENTAR ZA
EDUKACIJU I
INFORMIRANJE
POTROŠAČA

VRIJEDNOST INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA

VRIJEDNOST INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA

Prava intelektualnog vlasništva imaju vitalnu ulogu u društvu. Pomažu kreatorima, izumiteljima i programerima da pokreću naše poslovanje, društvo i gospodarstvo. Oni podržavaju poduzeća, otvaraju radna mjesta i daju nam jamstvo kvalitete i sigurnosti kada kupujemo robu i usluge. Intelektualno vlasništvo je dio našeg svakodnevnog života: to je marka vašeg omiljenog pića, dizajn cipela koje nosite ili automobila koji vozite.

Nažalost, mnogi ljudi još uvijek vjeruju da prava intelektualnog vlasništva nemaju mnogo veze s njihovim svakodnevnim životom. Dionici Opservatorija stoga poduzimaju ogromnu količinu podizanja svijesti kako bi pomogli ljudima da razumiju vrijednost intelektualnog vlasništva u današnjem društvu.

U današnjoj visokokonkurentnoj globalnoj ekonomiji, poduzeća sve više ovise o svojim idejama, znanju i inovacijama. Intelektualno vlasništvo pomaže osigurati da se ta vrijedna imovina pravilno čuva kako bi poduzeća bila nagrađena za svoje izume i uspješne poslovne pothvate.

Pandemija COVID-19 i rezultirajući porast online kupovine i potrošnje digitalnog sadržaja, bacili su novo svjetlo na rizike i štete koje predstavlja kršenje prava intelektualnog vlasništva (IPR) u Europi i stavili su opasnosti za potrošače pod mikroskop.

U prosjeku gotovo 1 od 10 Europljana (9%) tvrdio je da su bili zavarani pri kupnji krivotvorina, a trećina Europljana (33%) se pitala je li proizvod koji su kupili originalan. Krivotvorine predstavljaju 6,8% uvoza u EU u vrijednosti od 121 milijardu eura, nanose štetu legitimnom poslovanju, a posebice malim i srednjim poduzećima. Intelektualno vlasništvo jedno je od najvrjednijih europskih dobara i ključni element u našem društvenom i gospodarskom oporavku.

Zločin intelektualnog vlasništva, često je povezan s drugim vrstama nezakonitih aktivnosti, nedavno je ponovno uvršten kao jedan od deset najvećih prioriteta EU-a u borbi protiv organiziranog kriminala.

1. KRŠENJE AUTORSKOG PRAVA NA ONLINE

Unatoč trendu pada koji je uočen u različitim studijama, piratstvo ostaje značajan problem, prije svega u glazbi, filmovima i televizijskim programima. Kršenje autorskih prava na internetu ozbiljan je problem za vlasnike prava i za društvo u cjelini. Uskraćuje umjetnicima i kreatorima naknadu za njihov rad i, dugoročno gledano, može smanjiti raspon izbora dostupnih potrošačima. Prepoznajući to, Europska komisija je borbu protiv ove vrste kršenja autorskih prava identificirala kao jedan od svojih prioriteta u svom Akcijskom planu za intelektualno vlasništvo i podupire države članice u njihovoj provedbi novih direktiva o modernizaciji okvira autorskih prava EU-a.

Industrija glazbe, TV i filmske zabave prolazi kroz brze promjene jer povećanje internetskih usluga streaminga iz temelja mijenja način na koji se kreativni sadržaj proizvodi, prodaje i distribuira. Ukupan broj video platformi u EU-u gotovo se četiri puta povećao s 937 na 3 657 između 2018. i 2020., a ukupan broj TV kanala u EU-u porastao je za 5 % u istom razdoblju.

Najčešći piratizirani sadržaj je TV, koji 2020. čini 70 % pristupa web-stranicama koje krše autorska prava. Film je činio 20 %, a glazba preostalih 10 % pristupa. Najčešći tip uređaja koji se koristi za pristup piratskom filmu i TV-u je desktop, dok se u slučaju glazbe znatno češće koriste mobilni uređaji. Za sve vrste sadržaja, streaming postaje sve važniji i čini glavninu filmske i TV piratstva. U slučaju glazbe, ripanje streama čini otprilike polovicu svih pristupa piratskom sadržaju.

U eri interneta, kršenje autorskih prava postalo je lakše, a može se čak i počinuti u velikim razmjerima, na primjer, neovlašteno dijeljenje datoteka velikih razmjera na peer-to-peer ili torrent stranicama. Preuzimanje djela s interneta predstavlja čin reprodukcije. Tijekom procesa streaming-a, na računalo krajnjeg korisnika ne stvara se fiksna kopija ili datoteka. Na pitanje predstavlja li prolazna kopija (nastala tijekom stream audiovizualnog djela iz nezakonitog izvora) kršenje autorskih prava, još uvijek nije jednoglasno odgovoreno na razini EU-a.

Vrste kršenja autorskih prava

- Fizički prekršaj

Ilegalne kopije optičkih diskova, uključujući laserske diskove (LD), video kompakt diskove (VCD) i digitalne svestrane diskove (DVD). Jeftino za kopiranje pomoću optičkih medija i softvera za dešifriranje.

- Kršenje internetskih prava

Nezakonito korištenje na internetu. Piratstvo korištenjem medijskih formata za preuzimanje za distribuciju filmova ili glazbe drugim korisnicima interneta.

- Krađa signala

Neovlašteno primanje signala kabelaške televizije ili radija ili satelitskih signala. Piratstvo kroz opskrbu potrošačima ilegalnih kabelaških dekodera ili satelitskih dekodera.

- Emitiranje piratstva

Emitiranje programa u eteru, iz legitimne ili piratske kopije, bez dopuštenja nositelja autorskih prava.

- Neovlašteno javno izvođenje

Institucija ili poslovni subjekt koji svojim članovima ili korisnicima prikazuje program bez dopuštenja vlasnika autorskih prava.

Metode kršenja autorskih prava na internetu

- Streaming

Uključuje sve stranice koje prvenstveno dopuštaju pristup neovlaštenom sadržaju putem mrežnog strujanja izravno iz web-preglednika krajnjeg korisnika. Web-mjesta obično nude širok raspon sadržaja koji se može izravno pretraživati unutar web-mjesta. Neke web-lokacije izravno nude sadržaj koji krši autorska prava, ali većina pruža veze na vanjske poslužitelje sadržaja.

- Preuzimanje datoteka

Uključuje sve stranice koje prvenstveno dopuštaju korištenje neovlaštenog sadržaja putem izravnog preuzimanja u korisnikovu web-pregledniku. Web-mjesta obično nude širok raspon sadržaja koji se može izravno pretraživati unutar web-mjesta i preuzeti u cijelosti. Web-mjesta rijetko sami nude sadržaj umjesto da povezuju na druge web-lokacije koje poslužuju sadržaj

- Streaming ripping

Uključuje sve stranice koje dopuštaju kopiranje uglavnom audiozapisa u MP3 datoteke za preuzimanje. Ovaj se proces odvija izravno na korisnikovom web pregledniku. Obično korisnik jednostavno treba unijeti URL kako bi odmah započeo preuzimanje MP3 datoteke. Ripiranje streama obično se koristi za ripanje zvuka iz glazbenih spotova, često iz legitimnih izvora. Neka web-mjesta omogućuju korisnicima da kopiraju video sadržaj i spremaju ga kao video datoteku, ali većina web-mjesta u ovoj kategoriji fokusira se samo na kopiranje audio sadržaja.

- Torrent

Portal za preuzimanje torrenta omogućuje posjetiteljima da traže bilo koji sadržaj, a zatim preuzmu malu datoteku koja pokreće proces preuzimanja cijelog proizvoda. Korisnici torrent stranica moraju imati zaseban softver koji se zove torrent klijent, instaliran na svom uređaju. Ovo je proces peer-to-peer (P2P) preuzimanja, tako da se sadržaj ne prima izravno s stranice, već dolazi od drugih korisnika torrenta koji dijele isti sadržaj. Obično postoji i čin komuniciranja s javnošću u vezi s kopijama koje krajnji korisnici stavljaju na raspolaganje drugima za preuzimanje. Torrentiranje može biti javno, gdje su svi portali za preuzimanje torrenta otvoreni za korištenje, ili privatno, gdje se samo članovi stranice mogu prijaviti i pristupiti sadržaju stranice. Većina privatnih torrent stranica ima politiku članstva samo s pozivnicom.

2. POKRETAČI POTROŠNJE PIRATSKIH SADRŽAJA

Među socio-ekonomskim čimbenicima, čini se da opseg nejednakosti i razina dohotka po glavi stanovnika imaju najveći utjecaj na potrošnju piratskih sadržaja: visoki dohodak po glavi stanovnika i nizak stupanj nejednakosti dohotka povezani su s nižim razinama nedopuštene potrošnje, držeći ostale čimbenike konstantnim.

Veće prihvaćanje digitalnog piratstva također je povezano s višom razinom potrošnje piratskih sadržaja. U zemljama sa sličnom razinom dohotka i nejednakosti, piratstvo je veće u zemljama u kojima velik udio građana piratstvo smatra prihvatljivom opcijom kada ne postoji legalna ponuda, osobito u slučaju piratstva glazbe. Čini se da svijest o legalnim ponudama smanjuje potrošnju piratskog sadržaja, a broj legalnih platformi za filmove i TV kanale smanjuje potrošnju piratskog sadržaja. Nadalje, postoji pozitivna povezanost između udjela mladih (u dobi od 15 do 24 godine) u stanovništvu neke zemlje i opsega filmskog piratstva: dok je veća vjerojatnost da će mlađi potrošači platiti pristup sadržaju, oni su također više vjerojatno su namjerno pristupili sadržaju koristeći ilegalne izvore.

Industrija glazbe, TV i filmske zabave prolazi kroz brze promjene jer povećanje internetskih usluga streaminga iz temelja mijenja način na koji se kreativni sadržaj proizvodi, prodaje i distribuira.

Povreda autorskih prava nastaje kad god se zaštićeno djelo koristi bez odobrenja nositelja autorskog prava i kada se ta aktivnost ne može smatrati dopuštenom uporabom prema jednoj od primjenjivih iznimaka ili ograničenja autorskih prava.

U ovim godinama, korištenje ilegalnog sadržaja na internetu pokazuje trend pada, ali piratstvo ostaje značajan problem. nedopuštena potrošnja odnosi se prije svega na sve tri vrste sadržaja (film, TV sadržaj i glazba) putem streaminga, preuzimanja, torrenta i rippera.

Na individualnoj razini, često se smatra da je potrošnja piratskih sadržaja povezana s prihodima kućanstva, budući da si bogatija kućanstva mogu bolje priuštiti plaćanje legitimnog sadržaja; nejednakost prihoda može utjecati na potrošnju piratskih sadržaja.

Dakle, čini se da među socio-ekonomskim čimbenicima razina dohotka po stanovniku i opseg nejednakosti imaju najveći utjecaj na potrošnju piratskih sadržaja (visoki dohodak po stanovniku i nizak stupanj nejednakosti dohotka povezani su s nižim razinama nedopuštenih potrošnja).

Ukupna veličina tržišta, mjerena brojem korisnika interneta u nekoj zemlji, također je važna: prosječna potrošnja piratskog sadržaja niža je, uz sve ostale stvari, u većim državama članicama. Veće prihvaćanje digitalnog piratstva, kao što je dokazano u studiji IP Perception, također je povezano s višom razinom potrošnje piratskih sadržaja.

Različite studije ukazuju na socio-ekonomske varijable, svijest i stavove potrošača te snagu provedbe kao relevantne čimbenike za potrošnju piratskog sadržaja (i zapravo druge vrste kršenja prava intelektualnog vlasništva).

3. KRIVOTVORINA, PIRATSTVO I E-TRGOVINA

Sve veća važnost intelektualnog vlasništva u globaliziranom svijetu stvorila je nove mogućnosti za kriminalne mreže da besplatno koriste tuđu intelektualnu imovinu kako bi zagadile puteve prodaje krivotvorinama. Sve veći opseg i prošireni opseg krivotvorina, osobito u kontekstu trgovine, smatra se značajnom gospodarskom prijetnjom koja potkopava inovacije i koči gospodarski rast.

Trgovina krivotvorenom i piratskom robom predstavlja ozbiljan i rastući rizik za gospodarski rast, potkopavajući dobro upravljanje, vladavinu prava i povjerenje građana u vladu. Mreže nezakonite trgovine obično zlorabe mnoga moderna rješenja, uključujući e-trgovinu, moderan alat koji nudi brojne prednosti za potrošače i tvrtke. Pandemija COVID-19 ubrzala je nedopuštenu trgovinu i stupanj zlouporabe internetskog okruženja: tijekom pandemije e-trgovina je postala glavna platforma za nedopuštene proizvode, uključujući lažne i nekvalitetne lijekove, komplete za testiranje i drugu robu u vezi s COVID-19.

Tijekom pandemije, online okruženje također je postalo popularnija meta za nezakonitu trgovinu. Provedba cyber zakona izvijestila je o sve većem broju različitih e-zločina, uključujući ponudu nedopuštene robe, među kojima su lažni i nekvalitetni lijekovi, testni setovi i druga roba povezana s COVID-19. Rastuću popularnost e-trgovine iskoristili su krivotvoritelji, koji sve više koriste e-trgovinu za prodaju lažnih proizvoda potrošačima, od kojih neki kupuju artikle misleći da su originalni, dok drugi aktivno traže jeftine krivotvorine. Pritvaranja krivotvorina povezanih s e-trgovinom u EU-u uključivala su široku paletu proizvoda, a prednjačili su obuća (34% ukupnih pritvora), odjeća (17%), parfemi i kozmetika (10%), kožni artikli (9%), električni strojevi i oprema (7%), igračke (6%) i satovi (5%).

Prodavači krivotvorina procvjetali su na tržištima e-trgovine, jer je relativno lako postaviti web-mjesta koja prodaju krivotvorene artikle. Zloupotreba internetskih tržišta od strane krivotvoritelja vrlo je dinamična i oni nastavljaju pronalaziti nove načine za infiltriranje na pouzdane platforme sa svojim krivotvorenim proizvodima.

U kontekstu krivotvorene robe, zabrinutost u vezi sa zluporabom e-trgovine odražava lakoću s kojom kriminalci mogu zagađivati lažne distribucijske kanale e-trgovine. Mrežno okruženje nudi izvrsne uvjete za ponudu mnogih vrsta krivotvorina, počevši od robe koja se pretvara da je originalna i može se pronaći na renomiranim internetskim tržištima, do robe loše kvalitete koja se otvoreno reklamira kao krivotvorina.

Na mreži se mogu pojaviti dvije glavne okolnosti. U prvom, potrošači su prevareni i kupuju lažnu robu vjerujući da je originalna (odgovaraju, na primjer, lažnim stranicama koje obmanjuju potrošače koji prodaju lažnu robu za originalnu ili lažnu ponudu na internetskim platformama koje dovode potrošače u zabludu i predstavljaju krivotvorenu robu kao ako su bili pravi). U drugim slučajevima, postoje on-line ponude u kojima potrošači dobivaju dovoljno signala da je određena roba krivotvorena. To uključuje, na primjer, loše opisane ponude proizvoda naizgled robne marke po vrlo niskoj cijeni, robu koja se otvoreno opisuje kao krivotvorina ili ponude robe koja je naizgled dobre kvalitete, ali se još uvijek opisuje kao neoriginalna.

Osim toga, treba razmotriti ulogu društvenih mreža. Društveni mediji su atraktivni za krivotvoritelje iz više razloga. Prije svega, potencijalni broj korisnika dostupnih na društvenim mrežama je ogroman i oni nude mnoge marketinške alate koji se mogu primijeniti na segmentiranje publike prema spolu, lokaciji, dobi itd. Nadalje, platforme društvenih medija nude mnoge dodatne mogućnosti privatnosti koje zlorabe grupe kriminalaca. Nuđenje krivotvoritelja, kao što su zatvorene grupe ili efemerni sadržaj, što predstavlja dodatne izazove za tijela za provođenje zakona.

U posljednje vrijeme društveni mediji su često zlorabljani za distribuciju krivotvorene robe, za podršku kršenju prava intelektualne svojine putem drugih kanala i za pružanje informacija o takvim aktivnostima.

Krivotvoritelji su prilagodili svoju taktiku ovisno o vrsti stranice i naučili kako na profesionalan način plasirati lažne na tim stranicama, a zluporabu platformi društvenih medija od strane krivotvoritelja potvrđuju i sustavne, empirijske studije.

4. SVIJEST I MIŠLJENJE O INTELEKTUALNOM VLASNIŠTVU U EU

Nedavna istraživanja pokazuju da u Europskoj uniji postoji visoka razina znanja o konceptu intelektualnog vlasništva. Očito, vjerojatnije je da će oni koji ne krše prava intelektualnog vlasništva dobro razumjeti ovaj koncept od onih koji sudjeluju u ponašanjima koja krše intelektualno vlasništvo. Mladi u prosjeku pokazuju najmanje razumijevanja za intelektualno vlasništvo u odnosu na starije. I vjerojatnije je da će se složiti s opravdanjima za kupnju krivotvorene robe: oko trećine europskih mladih ljudi smatra da je prihvatljivo kupovati krivotvorene luksuzne proizvode. Što se tiče digitalnih sadržaja, veća je vjerojatnost da će mlađi potrošači platiti za pristup sadržaju, ali je također vjerojatnije da će namjerno pristupati sadržaju koristeći ilegalne izvore. Što se tiče pojedinačnog potrošača, čimbenici koji pokreću potražnju za krivotvorenim ili piratskom robom uključuju njegovu ili njezinu opću ekonomsku situaciju i, posljedično, proračunska ograničenja.

Vrijednost zaštite intelektualnog vlasništva prepoznata je diljem Europe: Europljani su svjesni negativnih učinaka krivotvorene robe na gospodarstvo i zdravlje i sigurnost te se slažu da kupnja krivotvorene robe uništava poduzeća i radna mjesta. Većina Europljana ne slaže se s argumentima koji opravdavaju kupnju krivotvorene robe, a pristup piratskom online sadržaju je sve manje prihvatljiv. Prihvaćanje korištenja ilegalnih izvora za pristup digitalnom sadržaju za osobnu upotrebu je u padu, dok postotak koji smatraju da je to prihvatljivo ako ne postoji zakonska alternativa ostaje stabilan. Svijest potrošača o krivotvorenim i piratskim proizvodima povezana je s dostupnošću i pristupom relevantnim informacijama o kršenju prava intelektualnog vlasništva te individualnom sposobnošću razumijevanja tih informacija.

Oni koji priznaju da su namjerno kupovali krivotvorine vjerojatno će naznačiti da se to može opravdati. Dvije trećine (64 %) onih koji kažu da su namjerno kupili krivotvorine smatraju da je to prihvatljivo kada je cijena originalnog i autentičnog proizvoda previsoka.

Konsenzus je da je važno da izumitelji, kreatori i umjetnici mogu zaštititi svoja prava i biti plaćeni za svoj rad, a Europljani u prosjeku smatraju da najveće koristi od intelektualnog vlasništva idu kreatorima umjetničkih sadržaja. Mnogi ljudi pozitivno gledaju na kvalitetu i raznolikost sadržaja koje nude legalni izvori, jer je kvaliteta sadržaja koje nude legalni izvori bolja od onoga što se može pronaći putem ilegalnih izvora.

Nedavne studije zamijetile su značajan porast potrošnje online pretplatnih usluga, razvoj koji je, čini se, bio pojačan pandemijom COVID-19. U svakom slučaju, povećanje korištenja legalnih izvora za digitalne sadržaje nije se pretočilo u značajno smanjenje korištenja ilegalnih.

Više od dvije trećine onih u Europi svjesno je dostupnosti legalnih ponuda za tri kategorije online sadržaja: filmove, glazbu i TV serije. Europljani imaju jasnu prednost prema legalnom internetskom sadržaju, ako je razumna cijena: 2020. više od 4 od 10 Europljana (42%) platilo je pristup, preuzimanje ili streaming sadržaja zaštićenog autorskim pravima s legalnog izvora na internetu. Dostupnost pristupačnog sadržaja iz legalnih izvora najčešće je spominjan razlog za prestanak korištenja piratskih internetskih sadržaja, a slijedi rizik od kazne i bolje razumijevanje štete nanesene kreatorima.

Međutim, nedavne studije pokazuju da je piratstvo internetskih sadržaja veliki problem u cijelom svijetu. Unatoč naporima da se suzbije piratstvo, prodro je u svaki digitalni medijski format, od televizije i filmova do glazbe, softvera, videoigara i knjiga: samo 2020. godine više od 130 milijardi posjeta bilo je piratskim web stranicama, a tijekom izolacije zbog COVID-19, globalno filmsko piratstvo poraslo je za 33%.